

Alles is anders in de zorg

Waarom is alles altijd anders in de zorg? Omdat burgers veel te lang onmondig zijn gehouden. En omdat er allerlei mythes heersen. Prik ze door, neem afstand van vooroordelen en schud de boel op.

Door Jaap Maljers en Willem Wansink

Wie weet er wat een behandeling kost? Vrijwel niemand. Wie kan zeggen welke dokter goed is en welke slecht werk aflevert? Bijna niemand, of hij moet de juiste contacten hebben.

Zelfs dokters durven niet met zekerheid te zeggen of hun collega in alle gevallen optimaal functioneert.

Wie op vakantie gaat, een auto koopt of een staafmixer aanschaft, verdiept zich in de kwaliteit en de prijs. Deze kennis en openheid ontbreken in de gezondheidszorg. Daar leunen veel patiënten in goed vertrouwen op de huisarts en diens keuze.

Tegelijkertijd bestaan er allerlei regels, belangen, vastgeroeste opvattingen en mythes die de ontwikkeling van de Nederlandse gezondheidszorg afremmen. Een van deze mythes is dat er te weinig dokters zijn. Dat beeld is onjuist. Er zijn bijvoorbeeld genoeg oogartsen in Nederland. Met enkele aanpassingen zijn de wachtlijsten verdwenen en kan de prijs omlaag.

Een andere mythe is dat de burgers niet willen kiezen voor de beste zorg. Ook dit blijkt onwaar. Niet alle burgers willen kiezen, maar veel mensen snakken ernaar te achterhalen wie de beste zorg biedt.

In onze maatschappij neemt de gezondheidszorg een bijzondere plek in. Terecht: de zorg is een waardevolle sector waar meer dan een miljoen mensen werken. Maar deze positie rechtvaardigt niet dat alles er altijd anders moet zijn. Waarom niet? Omdat er nog veel meer mythes bestaan. Eén daarvan is dat marktwerking consequent tot ontsporingen leidt. Deze redenering geeft tegenstanders van het begrip marktwerking in de zorg de wind in de zeilen. Sinds de kredietcrisis luidt hun hartenkreet 'De markt heeft gefaald' harder dan ooit.

Volgens een fervente criticus als fractieleider Agnes Kant (SP) moet Nederland afstand nemen van elke vorm van marktwerking in de zorg. Ook Agnes Jongerius, voorzitter van de grootste vakcentrale FNV, plaatst kanttekeningen bij concurrentie in de zorg. De vrije markt zit dus in de verdrukking.

Prikkels

De stem van de voorstanders klinkt beduidend zachter. Zij eisen een minimum aan respect voor de markt. Ze bepleiten een meer ondernemingsgewijze ordening van de zorgsector. Want alleen dan ontstaan er de noodzakelijke

prikkels waardoor de prestaties verbeteren, de kwaliteit stijgt, de keuzemogelijkheden toenemen en hopelijk ook de kosten dalen.

Wij horen tot deze laatste school, al vinden we dat er geen marktwerking kan bestaan zonder sociaal gezicht of zonder heldere kaders voor de kwaliteit en de beschikbaarheid van een product. Het is een taak van de overheid om deze 'sturing' op afstand te organiseren. Inderdaad, 'de' markt is niet zaligmakend en hij leent zich gemakkelijk voor onrechtvaardigheid, hebzucht en ongebreidelde zelfverrijking. Het is een menselijke zwakte om elke potentiële vrijheid te optimaliseren: waar vrijheid wordt geboden, wordt zij misbruikt. En vrijheid zonder toezicht levert ontsporingen op. De kredietcrisis heeft aangetoond waartoe dit gedrag kan leiden: marktwerking zonder regulering leidt tot rampspoed, en dat geldt ook voor de gezondheidszorg.

Er is dus, enerzijds, een streng maar rechtvaardig toezicht nodig. Anderzijds leiden teveel beperkingen en een te gedetailleerd toezicht tot apathie, pervers gedrag en sociale acceptatie van misbruik. Niet voor niets verdienen de Nederlandse artsen, de prima

Wie een auto wil kopen, verdiept zich van tevoren in prijs en kwaliteit. Wie ziek wordt, vaart nog vaak blind op het oordeel van de huisarts

donna's van de zorg, in weerwil van het al bestaande staatstoezicht vaak beduidend meer dan hun collega's in de ons omringende landen.

In de zorgsector kunnen tal van argumenten worden gevonden om een meer sociale marktwerking te verwezenlijken. Centrale planning heeft, zo leert de geschiedenis, stevast geleid tot slechte dienstverlening, tot asociaal lange wachtlijsten en tekorten. Zeker in de zorg hoort bovendien niet het eigen gewin de voornaamste drijfveer te zijn, maar vakmanschap, integriteit en maatschappelijke verantwoordelijkheid.

Andere ordening

De oplossing ligt voor de hand. Er dient een andere ordening van de zorg te ontstaan. Accepteer daarom dat vooruitgang gepaard gaat met de afbraak van oude structuren. Het kan heilzaam zijn als er een ziekenhuis failliet gaat of een groepspraktijk verdwijnt.

Laat, ten tweede, de gedachte los dat de gezondheidszorg uitsluitend als kostenpost moet worden gezien. Kijk naar de enorme potentiële waarde die de zorg oplevert in termen van individueel geluk en economische vooruitgang. Ontwikkel, ten derde, de beste on-

‘Wij pleiten voor een sociale marktwerking; de marktrand’

derdelen van de zorg tot een winstgevende exportsector. Waarom moeten patiënten uitwijken naar Zwitserland of Singapore als dezelfde kwaliteit ook in Nederland snel en doeltreffend kan worden aangeboden? In het laatste geval blijft het geld in eigen land, niet onvoordelig in tijden van crisis. Ten vierde: bevorder een grotere betrokkenheid van de burgers. Accepteer geen willoze slachtoffers of bewust calculerende burgers die alleen voor zichzelf het uiterste opeisen. Maak van patiënten partners die zich verantwoordelijk voelen voor hun behandeling en voor de kosten die daarmee gepaard gaan. Dat is in ieders belang.

Marktrand

De zorg is van ons allemaal, we betalen er veel geld voor: ruim 75 miljard euro in 2009. Ook daarom pleiten wij voor een genuanceerde en sociale vorm van marktwerking. We noemen dat de marktrand. Geen nieuw begrip, het

bestaat al een kleine tachtig jaar. Maar het is te waardevol om verloren te laten gaan.

De marktrand staat voor een beschaafde manier van omgang met elkaar, voor respect, ethiek, zelfreinigend vermogen en gevoel voor proportie. In de jaren vijftig van de vorige eeuw vormde het bovendien de kern van de sociale markteconomie die in Nederland voor economische groei en welvaart zorgde. De marktrand betekent een menswaardige ordening van de vrijheid. Het betekent ook: hart voor je werk, vrijwilligerswerk en mantelzorg. Waar komen deze aspecten het beste tot hun recht? Juist, in de zorg.

Dit artikel is een voorpublicatie uit het boek *Alles is anders in de zorg. Over bizarre budgetten, perverse regels en prima donna's*. De auteurs zijn zorgondernemer Jaap Maljers en publicist Willem Wansink. Het boek verschijnt bij uitgeverij Bert Bakker.